

Linās VENCLAUSKAS

Šitas vaikas turi gyventi: Elenos Holcmanienės užrašai, 1941 – 1944 (sudarytojai Reinhard Kaiser, Margarete Holzman, Vilnius, 2003)

„Šitas vaikas turi gyventi“ – kertinė to paties pavadinimo knygos mintis, tuo pačiu ir veikėjų nuostata. Knyga, išleista Baltų lankų leidyklos ir skirta Antrojo pasaulinio karo patirtims, perteikiamoms Elenos Holcmanienės („Šitas vaikas turi gyventi“. Elenos Holcmanienės užrašai 1941 – 1944. V., 2003). Tai vienos Kauno šeimos – Holcmanų – istorija, parašyta Kaune dar rusenant fronto laužams. Autorė savo užrašus pradėjo 1944 m. rugpjūtį ir baigė 1945 m. rugpjūtį, anot Reinhard'o Kaiser'io, vieno iš publikacijos rengėjų vokiečių kalba, E. Holcmanienė pasakojimo struktūrą buvo gerai apgalvojusi iš anksto, apie tai byloja gana menki pataisymai (kurių, tiesa, tolydžio daugėja) ir braukymai (P. 7). Pats rankraštis – trys sąsiuviniai, iš viso septyni šimtai penki lapai – priklauso vienai iš knygos veikėjų E. Holcmanienės dukrai Margaritai Holcmanaitėi. Svarbu ir tai, kad Vokietijoje ši knyga pasirodė tik 2000 metais, tad lietuvių skaitytoją, galima sakyti, ji pasiekė gana greitai.

Knyga išleista kokybiškai, o jos vertę ir patogumą skaityti didina įvadinis Reinhard'o Kaiser'io straipsnis, taip pat išverstas iš vokiškojo knygos leidimo. Knygos pabaigoje sudaryta asmenvardžių rodyklė, pateiktas ir literatūros sąrašas, susijęs su Elena Holcmaniene, Edvinu Geistu, bendrais Holokausto tyrimais ir specialiai Holokaustui Lietuvoje skirtais šaltiniais ir liudijimais. Todėl knyga tampa ne tik hermetišku liudijimu, bet į Holokausto tyrimų ir šaltinių visumą įtelpančia ir, žinoma, juos praturtinančia publikacija.

Dar vienas knygos privalumas – gana gausios fotografijos, kurių dalis lietuvių skaitytojui greičiausia bus matomos pirmą kartą, tad nuotraukos gali praturtinti ne tik intelektualiai, bet ir emociškai – galima lengviau susigyventi su knygos

veikėjais ir to meto Kauno bei jo apylinkių vaizdais, pasakojimo vieta.

E. Holcmanienės tekste pasitaikantys netikslumai ar mažos klaidelės yra ištaisytos knygos rengėjų vokiečių kalba – Reinhard'o Kaiser'io ir Margaritos Holcmanaitės bei jų talkininkų, kurie įvardijami padėkoje. Visa tai knygą daro tvarkinga publikacija ir gerai paruoštu šaltiniu. Tiesa, knygos tekste puslapiuose 106 ir 121 informacija kiek sutampa. Kalbant apie galimybes iš geto išvaduoti Edviną Geistą, 106 puslapyje jau minima, kad tam Dora Kaplanienė pasinaudos savo ryšiu su Albertu Rauca ir kad E. Geistas jau yra iškviestas gestapo pasikalbėti. 121 puslapyje ta pati informacija kiek kitokia stilistika pateikiama dar sykį. Žinoma, toks dubliavimas nėra joks trūkumas, o veikiau paliudijimas kaip turint ir gerą planą sunku išvengti pasikartojimų, tačiau bent kiek rašantys žmonės, matyt, tą puikiai supranta, ypač jei rašinio apimtis kiek didesnė, o rengėjai ir leidėjai, žinoma, taip pat pasielgė korektiškai nekupiūruodami ir nekeisdami šaltinio, tiesiog galbūt šioje vietoje reikėjo trumpos redakcinės pastabėlės.

1965 m. Eelena Holcmanienėi ir jos dukra Margarita Holcmanaitė išvyko į Vokietiją, kur 1968 m. Elena Holcmanienė žuvo autoavarijoje, o Margarita tebegyvena ligi šiol. Tad po penkiasdešimt aštuonerių metų Holcmanų šeima vėl grįžo į Lietuvą, kad paliudytų ir primintų Antrojo pasaulinio karo Kauno metų istoriją, išjaustą ir išgyventą vienos šeimos, kuri, žinoma, buvo unikali, bet tuo pačiu ir kažkuo panaši į tūkstančius kitų šeimų, sudaužytų ir sumaitotų likimo ir istorijos.